

Foredrag om fullfôr til sau

Steingrim Viken

11. mars 2015

Fullfôr til sau

Det er tre emner jeg skal ta for meg i dette foredraget om fullfôr:

- Strategi på grovfôrproduksjon tilpasset fullfôr
- Fôring og fordøyelse
- Teknisk løsning i fjøset

Fullfôr gir i korthet:

- Optimal fordøyelse gir "velfungerende og sauer"
- Effektiv fôrutnyttelse
- Sparer mye kraftfôr
- Rasjonell og effektiv fôring
- Blir mye mer interessant å produsere grovfôr!

Slett ikke komplisert!

Strategi i fôring bestemmer grovfôrproduksjon!!

Rammevilkår for garden Nerviken i Oppdal

545 meter over havet

Ca 350 vinterfora sauer

Areal:

Fulldyrka : 250 dekar (230 dekar til slått)

Beiter: 250 dekar kulturbeite, og noe skogsbeite

Flaskehals: vårbeite

Fjøs:

Sauefjøs fra 1973, bygd for 300 vinterfora sau. Stort sett 230-250 vfs på 70-90 tallet. Tradisjonelt fjøs med midtgang og stikkforbrett

Påbygd og restaurert i 2008-2009. Omgjort til langsgående fôrbrett med skinnegående fôrutmater (Balder) og stasjonær fullfôrblander fra Keenan. Bygd 2 plansiloer, kapasitet ca 900m³.

- Er i den sjette vinteren med fullfôr.

Sau:

NKS, fokus på bruksegenskaper

Middel lammedato: 12 mai

Ingen tekser (søyer) går med meir enn 2 lam, noen påsettlam får bare gå med 1 lam, resten er kopplam

Beiter all dyrka mark til ca 1. juni, deretter kulturbeiter og enga som skal pløyas

Til fjells: ca ved sankthans

Sanking: start ca 10 september, beitelag med 13 medlemmer, ca 5000 sau i laget

Slakt av lam (ikke medregnet sau), snitt siste 2 år: 10300 kg , dvs ca 45 kg pr dekar dyrka mark

Kraftfôrforbruk sist vintersesong ca 23 kg per vinterfora sau, inkludert påsettlam

Strategi på grovfôrproduksjon tilpasset fullfôr

Hva skal vi fore med?

Viktig: Trenger ikke tenke komplisert med mange slags fôrmidler, varianter av gress er nok, i tillegg til mineralnæring og kraftfôr i perioder.

Egenprodusert fôr:

Må sette seg konkrete mål for hva slags fôr en skal produsere – (energiinnhold, protein, struktur)

Nødvendig med to ulike typer av grovfôr:

- En som gir gass
- En som gir brems

Grovfôr gir energi, protein, sukker og fiber

Produsere ett grovfôr med fokus på energi og protein, men for å balansere fôret må det være en brems, med fokus på struktur. For meg betyr det en 1.slått med fokus på struktur, kan gjerne være

litt seint høsta, og en 2. slått med fokus på energi og protein, dvs en 2. slått som er "kraftfôret" i blandingen.

I tillegg er det viktig med litt halm i blandingen, det gir en fysisk struktur på fôret som er viktig for vomma.

I praksis betyr det at 1. slått min stort sett har vært fra 0,8-0,85 i Fem/kg TS, med et NDF innhold på 520-600 g/kg TS, dvs et høyt fiberinnhold.

2. slått har hatt et energiinnhold på 0,90-0,95 Fem/kg TS, og et proteininnhold på 180-194 g/kg TS.

Det betyr en noe sein 1. slått (6-10 juli), og en tidlig 2. slått (15-20 august). Som tidligere nevnt er da all dyrka mark beita til ca 1. juni.

Frøblandingene består av timotei, engsvingel, engrapp og rødkløver, med sorter tilpasset fjellbygdene.

Det er slutt på å fokusere bare på å produsere best mulig grovfôr, men det må være **riktigst mulig** i forhold til fôringsbehovet/fôrplanene. Det betyr at en må legge en strategi for fôrproduksjon i forhold til ønsket fôring.

I tillegg til gras har jeg også hatt år med grønnfôr – blanding med havre, ertre og vikker, høsta i rundballer. Høstetidspunktet vil aldri bli optimalt for en slik blanding, det spørres hva en vil ha mest av, men ved høsting på deigmodningsstadiet til kornet får en den strukturen en trenger fra stråene i kornet, samtidig som det enda er bra med protein i ertene og vikkene. Og sauene har stor appetitt på slikt fôr i miksen.

Innkjøpt fôr reduseres til et minimum, selv for en bonde fra fjellbygda. Og, det er ikke nødvendig å tenke på alle mulige slags fôrmidler

Fôring og fordøyelse

Den største fordelene med fullfôr slik jeg vurderer det, er hvor godt det fungerer for sauene, det er her kuttingen og miksingene gjør susen.

Lengden på fôret påvirker fôropptak og fordøyelse, og det påvirker om sauene kan sortere fôret.

Anbefalt lengde er 5-7 cm. Er det svært kort vil oppholdstiden i vomma bli for kort til at mikrobene får virke skikkelig, er det for langt blir drøvtyggingen dårligere. Ved tygging av lange strå klarer ikke sauene å dele stråene nok til at drøvtyggingen blir like effektiv. Med langt fôr er det færre små partikler som kan støtes opp for drøvtygging, og faren er at det heller blir vomvæske som støtes opp, og drøvtyggingen blir redusert. For å si det enkelt: vomma arbeider bedre når fôret er delt i flere "stubber".

Kraftfor blandes i grunnblanding når det er behov for det. Ved å blande kraftfôret i grunnblanding blir det mindre pH svingninger i vomma. Kraftfor gitt separat gir senkning av pH i vomma, og det gir dårligere fôrutnyttelse hos sauene (cellulosedbrytingen blir dårligere)

Det betyr: en kutting og miksing til jevne og passende strå lengder, med ulike typer fôrslag, gir:

- Lite fôrspill
- Høyere fôropptak enn vanlig foring
- Effektiv og god fordøyelse hos dyra, mindre tid på å spise, mer tid på drøvtygging
- En stor vom godt forberedt på store fôropptak etter lamming
- En sau i godt hold uten at den er feit

FYSISK STRUKTUR PÅ FÔRET ER VIKTIG, både lengde og tetthet (mindre tetthet på fôret gir lengre oppholdstid i vomma – halm)

Fordeler:

Sparer kraftfôr

Rolige sauer i godt hold, ikke feite

Kan holde en jevn kvalitet på foret, risikerer ikke brå skifter mellom ulike forslag/slåtter

Gir muligheter for større fleksibilitet i fôrvalg/fôrproduksjon, kan produsere langt mer av fôret sjøl

f.eks: grønnfôr, helsæd, poteter, slått fra gamle slåttemarker

Fôrplan

Med de fôrslag som jeg har beskrevet, har jeg i perioden fra innsett til paring er ferdig, hatt en andel på 60-70% 2. slått, og i januar, februar har det vært nesten bare 1.slått, før jeg gradvis øker mengden 2. slått i blandingen igjen, til ca 70% av blandingen. Dermed har jeg hatt en energi- og proteinrik blanding før og under paring, redusert den andelen gjennom vinterforingen, og økt andelen energirikt fôr mot lamminga igjen.

Med de resultater fôranalysene har gitt og en blanding med 60-70% 2. slått i perioden før lamming, er det omtrent ikke nødvendig med kraftfôr i det hele tatt. Det er selvsagt helt avhengig av hvor mye en får sauen til å spise. Men litt kraftfôr ser også ut til å øke inntaket av grovfôr.

Teknisk beskrivelse av fullfôranlegget

Keenan stasjonær blander på strøm og med vekt (en brukt traktorblander som det er satt motor på)

Kraftfôrsilo med påfylling rett i blanderen (ser på vekta i vogna når jeg fyller)

Utfôring med vogn på skinne i taket - Baldervogn, batteridrevet, egenvekt 850 kg

Miksing

Riktig miks/kutting er viktig for å få ens konsistens, slik at det ikke blir lagt igjen fôr

Rekkefølge (det lengste fôret først)

1. Halm
2. Mineralnæring
3. 1. slått
4. 2. slått (mest blodrikt)

Vogna er 14 kbm, og det holder akkurat for 400 sau med 1 blanding per dag, med den type fôr jeg har. Vurdering av størrelse på blander i forhold til besetningsstørrelse er derfor viktig for å få den rasjonalisering vi ønsker.

Braker traktor med blokkuttaker, henter fra plansilo, det å lage en miks tar ca en time, da har jeg laget fôr for en dag, resten av jobben styrer baldervogna. Da trenger jeg ikke være mer i fjøset for fôringa sin del.

Det er viktig at miksen er likt laget fra dag til dag, unngå lite kutting og miksing en dag, og mye neste dag. Står bestandig og ser på miksen i blanderen og vurderer resultatet før jeg stopper blanderen.

Utfôring:

Baldervogna har datastyring, der en bestemmer klokkeslett for fôring, og hvor mye fôr som skal fordeles .

Setter klokkeslett på vogna – har 3 utfôringer i døgnet, ingen poeng med mange og små utfôringer. Det er bestemte lengdeseksjoner på fôrbrettet, med metallbit på skinna som grense mellom seksjoner. For hver slik seksjon er det lagt inn i programmet hvor mange dyr som står der, og hvor mange kg de skal ha i døgnet, da styrer vogna resten.

Det er denne funksjonen der en vet hvor mange kg hvert enkelt dyr får som gjør det mulig å sette opp gode fôrplaner, for en slipper å gjette hvor mange kg dyra spiser! Og det er lett å differensiere mellom lam, gimrer og voksne.

Når forvogna går er det helt stille i fjøset, ingen breking, og ikke stress blant dyra for å få mat.

Vedlikehold:

Utstyret er solid og slitesterkt, baldervogna har chassis i rustfritt stål, på de 6 vintrene har jeg kun bytta 2 drivreimer for 300 kroner på baldervogna. Ellers trenger den vanlig vedlikehold med smøring, sjekk av væske på batteri og etterstramming av bunnbelte.

Keenanvogna er solid, tåler mye. Vedlikeholdskostnaden her er hovedsakelig bytte av kniver. De er utsatt hvis det kommer med stein i fôret.

Resultat

Svært rolige sauer, ikke stress ved fôringa

Nesten ingen fôrrester, tilnærmet null

Ingen raking i binger – kommer av kort lengde på fôret

Kan ordne miks når det passer, har en helt annen frihet i hverdagen

Nok med ett fjøsbesøk per dag

Særlig i lamminga er denne fleksibiliteten verdifull

Mye mer spennende å produsere grovfôr

Synes som fertiliteten er blitt bedre, særlig på lam

Synes som det er mindre feilstillinger

Sparer kraftfôr for flere titusen

Fullfôrsystem kan høres kostbart ut, men alle fordelene gjør at det har lønt seg for mitt vedkommende.

Fôring er blitt mye mer interessant, men også helt klart behov for mer forskning på dette fagfeltet

Takk for meg